

BERG 21

pondělí 11. října 2021

20:00

DOX+

LØP, LOKK OG LINJER

Lasse Thoresen **Løp, Lokk og Linjer** [česká premiéra]

1. Óvringar / Zjevení
2. Heimreisa. Mellombels / Cesta domů. Mezičas
3. Fuglar, fe og folk / Ptáci, dobytek a lidé
4. Hugsviv / Let myslí
5. Rudlatradl

Berit Opheim – zpěv

Peter Vrábel – dirigent

Orchestr BERG

Jana Kubánková, Markéta Janoušková – housle, Kateřina Lískovcová – viola, Jiří Příhoda – violoncello, Tomáš Novák – kontrabas, Zuzana Leimer – flétny, Marta Bílá – hoboj & anglický roh, Anna Dolečková – klarinety & basklarinet, Ondřej Šindelář – fagot & kontrafagot, Petr Zirhut – horna, Jan Červenka – trubka, Štěpán Janoušek – trombón, Barbora Váchalová – harfa, Oleg Sokolov, Radek Doležal – bicí nástroje

Robert Palkovič – light design

Koncert se koná ve spolupráci s Centrem současného umění DOX.

NORSKÁ LIDOVÁ HUDBA – ZAJÍMAVOSTI

V Norsku se dají rozlišit dva hlavní typy lidové hudby – severogermánská na jihozápadě země a hudba Sámů, původních obyvatel Skandinávie, která je podobná hudbě domorodých obyvatel severu Ameriky. Thoresenova skladba Løp, lokk og linjer vychází z té první tradice. A co je pro tuto hudbu typické?

HARDANGERSKÉ HOUSLE [norsky: hardingfele]

... jsou považovány za norský národní hudební nástroj. Jde o bohatě perletí i dřevěným vykládáním zdobené housle, které mají 4 struny, na které se hraje, a 4 až 5 dalších strun, které pouze rezonují. Nejstarší známý exemplář vyrobil v roce 1651 Ole Jonsen Jaastad z Hardangeru. Obvykle se hraje na dvě struny najednou [někdy i na tři], často se dupe do rytmu – k tanci. Hardangerské housle jsou v mnoha lidových příbězích spojovány s ďáblem, ty nejlepší houslisty měl naučit hrát právě on. A protože zvuk tohoto hříšného nástroje podněcuje divoký tanec, pitky a bitky, bylo až do 20. století zakázáno hrát na ně v kostele. Tradičně ale jejich zvuk doprovázel svatebčany ke dveřím kostela.

ZPĚV / VOKÁLNÍ HUDBA

Pro Norsko jsou charakteristické epické balady, ať už středověkého původu vyprávějící o rytířích, králích a krásných pannách, nebo ty, které melodramaticky popisují historické události. Důležitou roli hraje i příroda, příběhy o obrech, skřítcích nebo vílách. Vedle krátkých improvizovaných písní a ukolébavek se zpěv využíval i pro svolávání dobytka. A protože ne všude měli hudební nástroje, vyvinula se i speciální zpívaná nápodoba hudby k tanci, která využívala náhodných zvukomalebných slabik pro docílení efektu různých hudebních nástrojů.

Lasse Thoresen [*1949] [vyslovuje se: Turesen] je jedním z nejvýznamnějších norských skladatelů. Jeho skladby jsou ovlivněny norskou lidovou hudbou, francouzským spektralizmem, studoval blízkovýchodní a indickou hudbu i mikrotonální systémy. Vyznačují se také výrazným duchovním rozměrem, zhudebnil mimo jiné řadu textů pojících se k víře bahá'í, k níž konvertoval v roce 1971 [tato víra hlásá jednotu všech lidí, odmítá rasismus a nacionalismus]. Od roku 1975 vyučuje na Norské hudební akademii sonologii a elektroakustickou hudbu, v roce 1988 se stal profesorem skladby [studovala u něj i skladatelka Maja Ratkje]. Jako hostující profesor působil na McGillově univerzitě v Kanadě nebo na ESMUC v Barceloně. Mezi lety 2004 a 2006 byl rezidenčním skladatelem významného francouzského festivalu Présences. Získal celou řadu ocenění včetně prestižní Nordic Council Music Prize nebo Spellemannprisen [norský ekvivalent cen Grammy], francouzské Ceny Jacquese Duranda nebo norské Královské medaile za zásluhy [2019].

www.lasethoresen.com

Løp, lokk og linjer – *Úprky, halekačky a linie* – je suita pro lidovou zpěvačku a ansámbl v pěti částech. Tři měly premiéru v říjnu 2002 na festivalu Ultima v Oslu, v úplnosti skladba zazněla na festivalu Autunnale v Bergenu o měsíc později. Sólistkou byla Berit Opheim, která má jedinečný cit pro mikrotonální nuance a ornamentaci norské lidové hudby, zvládá ale i nároky klasické hudby na přesnost, umí číst notový zápis a dokáže pracovat s hlasem.

Mnoho let jsem studoval norskou lidovou hudbu, abych z ní pro svou hudbu vypreparoval mikrotonální stupnice a rytmické patery. V *Løp, lokk og linjer* jsem poprvé použil celé melodie, které jsem přepsal do not.

Óvringar / Zjevení

... první část je založena na melodiích typu *hulder*, pro které jsou lidové housle naladěné tak, že tři spodní struny hrají durový akord. *Hulder* je tajemný ženský duch nebo víla, kterou můžeme potkat v lesích nebo v horách. Melodie znázorňují krásu této nadpřirozené bytosti. Většinu hudebního materiálu jsem získal od houslisty Arne Anderdala. V pozadí je slyšet zpěv podobný prchavým zábleskům tváře v listoví stromu, když se skrze ně díváte do slunce. Hudba se pomalu vkrádá v podobě neurčitě vzdálených zvuků přírody, ve které se nakonec promění. Představa neskutečné krásy se nakonec rozplyne a vytratí se do náruče přírody.

Heimreisa. Mellombels / Cesta domů. Mezičas

... je přechodová část vycházející z postupně odhalované melodie houslisty Torleiva Bolstada [1915–1979].

Fuglar, fe og folk / Ptáci, dobytek a lidé

... nejdelší část je báseň v tónech o lidech, kteří volají na zvířata, a o zvířatech, která volají jedno na druhé. Na začátku slyšíme slavíka v podání orchestru – snažil jsem se o co nejpresnější zápis, použil jsem speciální notaci, kterou jsem vytvořil při společné práci s Pierrem Schaefferem na skladbě *Solfège des Objets Sonores*. Nemusí být na první poslech zřejmé, že stupnice, kterou jsem použil pro píseň slavíka, vychází z halekačky, která následuje v podání zpěvačky. Vycházel jsem ze tří typů volání na dobytek, dvou charakteristických pro švédskou vesnici Malung a jednoho z norského Tuddalu. Jsou tu i netradiční lehce zvětšené kvinty v horním registru a zmenšené intervaly v dolním registru. V podání orchestru vytvářejí zvukové kvality podobné spektralizmu.

Hugsviv / Let myslí

... je nejtíší a snad i nejmelancholičtější část. Vychází z improvizace Berit Opheim, kterou jsem si nahrál, zapsal do not, vybral z ní několik motivů a z nich vytvořil stupnice a akordy. Několikrát jsem tuto část přepisoval, než našla svou finální podobu.

Rudlatradi

rudl = lidový tanec podobný irskému tanci reel [rejdivák]

tradi = charakteristický tradiční způsob zpěvu, který napodobuje hudební nástroje – místo textu se používají zvukomalebné slabiky

Melodii mám od Anderse Kjaerlanda, je tu dupání a jiné rošťárny [*tudi* se rýmuje s *rudl*].

Co dodat?

Lasse Thoresen

Zpěvačka **Berit Opheim** [*1967] má mimořádně široký záběr – vystudovala Norskou hudební akademii, má tedy klasické hudební vzdělání, její hlavní doménou je ale tradiční norská lidová hudba. Vedle toho se věnuje jazzu, improvizaci nebo současné hudbě, několik let byla členkou světově proslulého Tria Mediæval zaměřeného na hudbu středověku. Vznikla pro ni řada současných skladeb, významná je především její spolupráce se skladatelem Lasse Thoresenem, která začala v roce 1991 a jejímž vrcholem je bezpochyby celovečerní dílo *Løp,*

lokk og linjer. Vystoupila s řadou významných norských těles, mezi které patří Norský rozhlasový orchestr, Komorní sbor Oslo, sbor Norští komorní sólisté, i s ansámblu specializovanými na současnou hudbu – BIT20 [Norsko], Nouvel Ensemble Moderne [Kanada]. Spolupracuje s umělci z mnoha hudebních oblastí, společně s další významnou norskou hudebnicí Benedicte Maurseth, hráčkou na hardangerské housle, například vytvořily projekt *Tidekverv*, který měl premiéru v roce 2017. Vyučuje na Norské hudební akademii v Oslu, Griegově akademii v Bergenu a na Akademii Ole Bulla, vysoké škole zaměřené na lidovou hudbu sídlící ve městě Voss, odkud Berit Opheim pochází a kde i dnes žije.

www.beritopheim.no

Peter Vrábel je slovenský dirigent, který žije a pracuje v Praze. V roce 1995 založil Orchestr BERG a určil jeho hudební směřování – díky němu je dnes tento orchestr oceňován jako jedinečný interpret hudby 20. století a hudby soudobé. Spolupracuje se soudobou českou skladatelskou špičkou a vytváří inspirativní tvůrčí prostor pro vynikající umělce mladé generace. Je držitelem Ceny Gideona Kleina. Za svoji práci s Orchestrem BERG získal v roce 2010 od České hudební rady / UNESCO ocenění za zásluhu o kvalitu a šíření české hudby.

Orchestr BERG je špičkové české těleso, které již řadu let přináší svěží vítr na českou hudební scénu – uvádí inovativní a zároveň divácky atraktivní projekty kombinující současnou hudbu s tancem, filmem, divadlem, projekcemi apod. Je průkopníkem uvádění současné hudby mimo tradiční sály – od roku 2005 vystoupil v celé řadě industriálních objektů i v rozestavěné stanici pražského metra. Specializuje se na uvádění současné hudby a podporu českých skladatelů především mladé generace. Za dobu své existence objednal a ve světové premiéře uvedl téměř dvě stovky nových děl. V českých premiérách také představuje tvorbu těch nejvýznamnějších zahraničních skladatelů, mimo jiné i hudební divadlo Schwarz auf Weiss Heinera Goebbelse, hudebně filmový kus *Up-close* Michela van der Aa, unikátní celovečerní kompozici *In vain* Georga Friedricha Haase nebo legendární dílo Györgye Ligetiho *Poème symphonique* pro 100 metronomů. Orchestr BERG uvedl celou řadu vlastních originálních projektů, například ve spolupráci s tanečnicí 420PEOPLE, režisérkou Petrou Tejnorovou, choreografkou Mirkou Eliášovou nebo režisérským duem SKUTR. Spolupracuje s nejvýznamnějšími českými kulturními organizacemi, mezi nimiž jsou například Centrum současného umění DOX, Divadlo Archa, Národní divadlo, festivaly Struny podzimu, Pražské

jaro, Hudební fórum Hradec Králové ad. Věnuje se také edukativním aktivitám pro všechny věkové kategorie. V roce 2020 měl oslavit 20. sezónu. Je čerstvým držitelem prestižní ceny Prix Italia 2021 za projekt Hudba k siréně.

www.berg.cz

ORCHESTR BERG ZÍSKAL PRESTÍŽNÍ CENU PRIX ITALIA ZA HUDBU K SIRÉNĚ!

Překvapení a ohromná radost – tak by se daly jednoduše vyjádřit pocity ze zprávy, že Orchester BERG získal významnou cenu Prix Italia za dvouletý projekt Hudba k siréně. Díky spolupráci s Českým rozhlasem Vltava se nová hudba dostala k posluchačům v přímém přenosu v unikátním poledním čase. Tento výjimečný projekt reprezentoval

Českou republiku na řadě rozhlasových festivalů a z toho pravděpodobně nejvýznamnějšího si v červnu odnesl cenu za oblast hudby!

„Fantastický projekt!“ [Alan Davey, BBC]

„Skvělý projekt! Myslím, že opravdu využívá potenciál hudby spojovat lidi! Velmi inspirující. Díky!“ [Doris Bleich, SWR]

SRDEČNĚ ZVEME NA DALŠÍ AKCI LETOŠNÍ SEZÓNY

VRSTVY | ... hluboké dechové nástroje v hlavní roli pondělí 1. listopadu 2021, 20:00, Divadlo Archa

Michal Nejtek – ... son frère le mystère [světová premiéra]
Iannis Xenakis – Échange
David Lang – Are you experienced?

Gareth Davis [UK] – basklarinet, Jiří Genrt – tuba, Jan Vondráček – hlas
Orchester BERG & Peter Vrábel – dirigent

Orchester BERG uvádí večer s hlubokými dechovými nástroji! Špičkový britský basklarinetista Gareth Davis se jako sólista představí ve světové premiéře novinky Michala Nejtky psané přímo pro něj, k tomu přidá ještě Xenakisovu skladbu Échange. V kousku Davida Langa inspirovaném Jimi Hendrixem svou virtuozitou potěší vynikající český tubista Jiří Genrt, sekundovat mu bude herec Jan Vondráček.

INspiraCe | ... hudba & pohyb ... první reprízy po úspěšné letní premiéře!

**středa 10. listopadu a čtvrtek 11. listopadu 2021
... vždy ve 20:00, Divadlo Archa**

Společný projekt 420PEOPLE a Orchestru BERG v Divadle Archa propojuje intenzivní taneční a hudební akci. V unikátním, energií nabitým představení se mísí minimalismus, beatbox, dubstep a současný tanec. To vše podtrhuje nápaditá scénografie a působivý light design. Prvotní impulz a volnou inspiraci choreografce Sylvě Šafkové a skladateli Tomáši Reindlovi poskytla kultovní skladba In C amerického minimalisty Terryho Rileyho.

„... prožijte čistý rozhovor pohybu a zvuku ... INspiraCe je jako choreografické sochařství!“
Lucie Kocourková, OperaPlus

Choreografie: Sylva Šafková

Hudba: Tomáš Reindl / Omnion

Scénografie & kostýmy: Anna Chrtková, světelný design: Martin Špetlík

Účinkují: 420PEOPLE, Orchester BERG & Tomáš Reindl / Omnion

REPRÍZY NEJSOU SOUČÁSTÍ ABONENTNÍ SEZÓNY, je ale možné na ně využít poukázky.

A NĚCO NAVÍC!

Chcete s námi dvacátou sezónou oslavit intenzivněji?

Nebo nám prostě jen dát dárek?

Staňte se členy KLUBERGU!

Získáte báječný pocit, že přispíváte ke vzniku nových skladeb! Díky Vám se Orchester BERG stane také o něco méně závislý na veřejných zdrojích. A navíc Vás pozveme například na letní klubové akce, kde se potkáte se skladateli i hudebníky!

Roční členství vyjde na 1 476 Kč, pro dva je to 2 808 Kč. Nebo nám můžete každý měsíc posílat 123 Kč / 234 Kč.

ZAJÍMAVOST

Víte, že i kdybychom vyprodali sál jen vstupenkami za plnou cenu tří stokorun, činí příspěvek z grantů a dotací na každou z nich obvykle 600 – 700 Kč?

přípitek členům KLUBERGU po představení M IS FOR...

Eva Kesslová [Orchester BERG], choreograf Jiří Kylián a patronka KLUBERGU Soňa Červená

FANDÍTE NÁM? STAŇTE SE ČLENY KLUBERGU!

Chcete podpořit jedinečné projekty z oblasti nového umění?

Zajímá Vás, co se v BERGU chystá, a chcete u toho být jako první?

PŘIDEJTE SE!

Patronkou KLUBERGU je paní Soňa Červená, herečka a zpěvačka.

Měsíční členský příspěvek: 123 Kč [jednotlivec] / 234 Kč [ve dvou]

ČLENOVÉ KLUBERGU VZKAZUJÍ

„Jste úžasní, jak se neustále zdokonalujete a vymýšlíte nové a nové nápady!!! Gratuluji, obdivuji a držím palce:-)!!!!“ Martina B.

„Držím palce do další činnosti, obdivuji koncepci a koncerty se mi moc líbí.“ Jana M.

DĚKUJEME VŠEM ZA PODPORU!

Více informací: www.kluberg.cz

Obrátit se můžete také na Evu Kesslovou – T: 604 205 937, E: kluberg@berg.cz

DĚKUJEME TĚM, KTERÍ NÁM POMÁHAJÍ!

DÁRCI: Věra Babišová, Martina Bahbouhová, Radvan Bahbouh, Jarmila a Pavel Baudišovi, Soňa Červená, Jan a Zora Činčerovi, Petr Doležal, PGK, Světlana Jägerová, Ondřej Jäger, Jakub Koutník, Tibor Lopusan, Kristián Suda, Tomáš Svatoň, Eva a Ivan Špirkovi, Helena a Martin Vágnerovi

KLUBERGU [klub dárců Orchestru BERG]

Martina & Radvan Bahbouhovi, Eva Bendová, Petr Beneš, Soňa Červená, Nevelina Dodovová, Hana Dvořáková, Václav Eis, Běla Hátlová, Anna a Petr Hejlovi, Lucie Chrápavá, Drahoslava Krnáčová, Rudolf Kryl, Jiří Kubíček [ve dvou], Rudolf Leška [ve dvou], Jana Lukešová, Jana Macharáčková, Jiří Malíř, Jana Maříková, Alena Miltová, Mahulena Nešlehová, Jáchym Novotný, Iva Riley, Ivan Studený, Kristián Suda, Kateřina Svatoňová, Ing. Tomáš Svatoň, Ondřej Svoboda, Šárka Svobodová, Vladimíra Šefranka, Tomáš Šenberger, Eva &

Ivan Špírkovi, Milan Štěrba, Danilo Tuzar, Yvona Vágnerová, Vladislava & Martin Valchářovi, Jan Vít, Petr Vlasák, Dušan Vymětal, Zuzana Zubercová a jeden anonymní člen

ANDĚLÉ [dobrovolníci]

Věra Babišová, Radvan Bahbouh, Eva a Tonda Blomannovi, Jan Brázda, AK Anna Císařová & Peter Babiš, Dominik Dvořák, Josef Dvořák, Pavel Dvořák, Rut Fialová, Ondřej Holas, Pavel Hons, Veronika Jaklová, Aleš Janíček, Tomáš Jindříšek, Jitka Kloučková, Adam Kneblík, Šimon Kočí, Ivana Kolářová, Johana Kratochvílová, Petr Kubík, Maja Madárová, Daniel Mikolášek, Alena Miltová, Martin Pavala, Michal Pečeňa, Kateřina Plevová, Eva Ridenourová, Michael Romanovský, Michaela a Howard Sidenberg, Petr Somol, Jonáš Starý, Barbora Šlosárková, Lukáš Trnka, Pavel Trnka, Jan Trojan, Pavel Trojan Jr., Šimon Urban, Michaela Volfová a David Zábranský...

PODPOŘILI

Ministerstvo kultury ČR, Hlavní město Praha, Partnerství OSA
Hlavní město Praha přispělo na aktivity Orchestru BERG v roce 2021 částkou 360 000 Kč.

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI

Český rozhlas, HISvoice, Harmonie

Děkujeme kreativní agentuře Brainz.cz za vizuální styl.

texty: Eva Kesslová

korektura: PhDr. Alena Miltová

fotografie: Bodil Maroni Jensen [Thoresen], Per Finne [Opheim], Bas de Brouwer [Davis], Karel Šuster [Vrábel], Pavel Hejný [BERG]